

Asia: VN/26633/2024

Lausuntopyyntö perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Digitalisaation myötä sähköisen viestinnän merkitys koko yhteiskunnalle on kasvanut entisestään. Kansalaisten luottamus viestinnän salassa pysymiseen on keskeinen edellytys kansalaisten perusoikeuksien toteutumiselle ja nykyisen yhteiskunnan toiminnalle.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisena viestintäteknologiassa tapahtuneineen kehityksen huomioimista. Liikenne- ja viestintävirasto pitää kannatettavana, että perustuslain 10 §:ssä säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta ja nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin. On tärkeää, että muutoksella ei kavenneta suojan alaa.

2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Viestinnän luottamuksellisuuden rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi eroaa huomattavasti nykytilasta, jossa telepakkokeinojen käytön edellytyksenä rikostorjunnassa on konkreettinen ja yksilöity rikosepäily.

Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy mietinnössä esitettyyn kantaan, jonka mukaan uhkaperusteista rikostiedustelua koskevan rajoitusperusteen väljyydestä johtuen se olisi rajattava vain kaikkein

vakavimpiin uhkiin ja vakavimpiin rikollisuuden muotoihin. Rikostiedustelutoimivaltuuksia käyttämällä ei tule olla mahdollista kiertää jatkossakin rikostutkintaa koskeviin rajoitusperusteisiin sisältyvää edellytystä, jonka mukaan toimivaltuuden perusteena on oltava konkreettinen ja yksilöity rikosepäily.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää lisäksi tärkeänä rajoitusperusteen nojalla säädettävien toimivaltuuksien tarkkarajaista henkilöllistä kohdentamista ja niiden käytön tehokasta valvontaa. Ehdotettuihin perustuslain säännöksiin sisältyvä välttämättömyysedellytys ja rajoitusperusteen poikkeuksellinen luonne olisi otettava huomioon asianmukaisesti toimivaltuuksia koskevassa lainsäädännössä. On keskeistä, ettei sääntely mahdollista yleistä ja erotuksetonta viestinnän valvontaa tai rajoita kansalaisten ja yritysten mahdollisuuksia hyödyntää viimeisimmän kehityksen mukaisia tietoturvatyökaluja ja salausratkaisuja.

3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamisessa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteluna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Liikenne- ja viestintävirastolla ei ole lausuttavaa ehdotetusta kotirauhan suoja koskevasta rajoitusperusteesta, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Liikenne- ja viestintävirasto pitää säännösten sanamuodon täsmentämistä perusteltuna, jotta perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusaseman perusteista. Mietinnön mukaan 10 §:n 3 ja 4 momentin sanamuotoa uudistetaan vastaamaan perustuslain tulkintakäytännössä jo tapahtunutta muutosta. On kuitenkin tärkeää, että viestinnän luottamuksellisuuden rajoittaminen rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi on jatkossakin mahdollista vain konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn perusteella.

5. Pidätkö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivarauksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?

Liikenne- ja viestintävirastolla ei ole lausuttavaa kotirauhan suoja koskevan lakivarauksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta.

6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä

Liikenne- ja viestintävirasto pitää myönteisenä, että esityksessä on huomioitu se, että vahva salaus on merkityksellinen perusoikeuksien, kuten sananvapauden, yksityisyyden suojan ja tietosuojan suojaamisessa, ja salaus myös auttaa kansalaisia ja yrityksiä puolustautumaan tietotekniikan

väärinkäytöksiä. Velvoitteilla purkaa viestinnän salausta voisi olla laajakantoisia ja periaatteellisia vaikutuksia luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan sekä muiden perusoikeuksien toteutumiseen verkossa.

Viestintäpalveluiden ja niiden suojauksen tulee olla mahdollisimman luotettavia niin palvelujen tarjoajille kuin niiden käyttäjille. Vaikka on tärkeää, että viranomaisilla on riittävät ja tehokkaat toimivaltuudet tehtäviensä hoitamiseksi niin, toimivaltuuksien tulee kuitenkin olla tasapainossa ihmis- ja perusoikeuksien kanssa.

Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota siihen, että useita viestinnän luottamuksellisuutta rajoittavia viranomaistoimivaltuuksia on kehitetty osissa arvioimatta kuitenkaan perusteellisesti rajoitusten yhteisvaikutusta. Ehdotettujen muutosten mahdollistamissa lakihankkeissa luottamuksellisen viestinnän suojan toteuttamista olisi tarkasteltava riittävän kokonaisvaltaisesti perusoikeuksien tasapainon varmistamiseksi.

Ilmarinen Tuure
Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom)